

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Andreæ Vallensis Vvlgo Del Vavlx Andanensis, I. V. D. Et
In Alma Academia Lovaniensi SS. Canonum Professoris
Ordinarii, Paratitla Ivris Canonici Sive Decretalivm D.
Gregorii Papæ IX. Svmmaria Ac ...**

Delvaux, André

Coloniæ Agrippinæ, 1686

Tit. 19. De usuris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62177)

qui rem quinque solidis valentem, aut plus, fuerit furatus, laqueo suspendi iubetur; si minus, scopis & forcipe exortari ac tundi. Quod & usus passim ferè recepit. Vide Wefemb. D. ad h. 1. circa finem, & Covar. Var. resolut. lib. 2. c. 3.

4. At verò Jure Canonico Clericis, in furto graviori capius, & de eo convictus, sive per sententiam, sive per confessionem, sive per evidentiam rei, deponitur, can. Presbyter. Dist. 81. Junta Glof. ibid. in V. captus; verbaliter scilicet, ut notat Joan. And. in e. Tua inf. Depoñit; Abbas in e. At si Clerici sup. De judicis; & in monasterium detruditur, d. c. Tua Holtien. in Summa h. 1. §. fin. Infaper efficitur infamis, sicut laicus, condemnatus in foro sæculari; nam quicumque fit infamis secundum leges, etiam fit infamis secundum Canones, arg. can. Infamis. v. 1. q. 1. Dixi, in furto graviori; quia pœna ista non est imponenda, quando est furtum parvi momenti.

TITULUS XIX.

De Usuris.

§. I.

Usura quid sit, & quibus modis accipitur.

- 1. Usura quid sit.
- 2. 3. Quot modis accipitur: & definitio ejus enumerata.
- 4. Antisæcristiana jura Civili licita, & Canonico prohibita.

Furto proxima est usura: nam & species est rapinæ, can. Si quis usuram xlv. q. 2. imò non minus crudelis est, qui trucidat pauperem fœnore, quam qui subtrahit aliquid vel eripit divitiæ. Quid dicam xlv. q. 4. & ex eodem fonte manat, quo furtum, nempe ex avaritia, teneturque usurarius non minus, quam fur, de restitutione, c. Cum tuus. e. Tua nos q. c. Consultus 10. & alii h. c. aded ut quamvis debitor juraret creditori se usuras solutas non reperiturum ad eam tamen restitutionem per Judicem Ecclesiasticum compelli debeat, c. Quia frustra 14. hoc tit.

Usura, si propriam notionem spectes, idem valet, quod usus: unde & Latine dicimus, quem habere vel alicui eripi usuram, hujus lucris; & Cicero alibi, natura, inquit, dedit usuram vitæ, sicut pecuniæ. Inde transfertur ad significandum incrementum, quod tanquam fructus provenit ex usu cujusque rei. Ita Cicero de Senect. Terra nunquam sine usura reddis, quod recipit. Hinc factum est, ut lucrum, quod ex usura seu usu pecuniæ provenit, tam sacri Canones quam leges usuram appellent: hoc tamen discrimine, quod leges civiles usuram magis in pecuniâ numerata constituant, aliâ autem res, quæ jure accessione veniunt: in vicem usurarum accipi velint, l. Si u qui §. 1. D. De piguar. l. Si ea pactione, l. Si ea lego 17. C. h. t. jus verò Canonicum in quavis accessione lucri supra sortem principale, ut patet ex can. Consultus xlv. q. 3. per tot. sive expressè sive tacitè hoc lucrum conceptum sit. Idem lucrum etiam vocatur Fœnus, l. Improbum Fœnus C. Ex quibus causis infamia & c. toto tit. D. & C. De nautico fœnore; à fœru scilicet seu fœtura quadam pecuniæ parientis atque incrementis, ut ait Vatro apud Gellium lib. 16. c. 2. & Græcè eadem ratione τρόνος appellatur, quasi sit quidam partus, seu fructus pecuniarum, ut ait Aristot. 1. Polit. c. 7. Et hinc Fœnerare & Fœnerari, can. 1. xlv. q. 3. l. Qui sine D. De negot. gestu & similib. quæ tamen non semper capiuntur in malam partem, ut Deuter. 19. Fœnerabilia gentibus multâ, & à nullo fœnus accipies, id est, mutuabis Ecclesiast. 29. Fœnerare, proximo tuo in tempore necessitas.

2. Tripliciter autem nomen Usuræ hoc Tit. capitur; Primò, pro voluntate ineundi contractum usurarium seu percipiendi lucrum ex mutuo ultra sortem; sicque nihil est aliud, quam voluntas capiendi lucrum supra sortem ex vi mutui. Nam & sola voluntate seu intentione usuram committi patet ex cap. Consultus 10. h. t. & illis Christi verbis, Luca: 6. Mutuum date, nihil inde sperantes; sive scilicet principaliter, sive minus principaliter; tanquam pretium mutui, seu tanquam debitum ex obligatione justitiæ propter mutuum seu ex mutuo nata: quia per mutuum nulla ad tale lucrum nascitur obligatio, & ideo iniquum est illud sperare, tanquam ex obligatione justitiæ per mutuum inducta. Secundo sumitur pro ipsa

conventionem seu contractum usurario, quo lucrum ultra sortem ratione mutui pacifice mutatur aut saltem speramus, cap. 3. & 4. hoc tit. Hinc dicitur usurarium contractum, usurarium negotium, d. l. Qui sine in fine, & l. Sapientissimi in fine, D. De negot. gestis; sicque nihil est aliud quam mutuum expressa vel implicita cum pacto reddendi aliquid ultra sortem ratione mutui. Tertio pro ipso lucro usurario. Hoc pacto dicuntur usurae lo. vi vel restitui, c. Cum tu 5. cap. Fraterea 7. hoc tit.

3. Et hoc modo accepta Usura definiri potest lucrum immediate proveniens ex mutuo. Nominis lucri intelligitur acquisitio alicujus rei supra sortem pecunia æstimabilis, vel alias indebita. Ideoq; si alicui inurues, ut tibi desinat inique nocere, vel debitum antiquum solvat, aut reddat depositum, non erit usura, quia nihil acquirit nisi alio titulo tibi debitum, cap. 1. in fine h. t. Similiter non est usura, si inurues alicui, ut amicitiam vel favorem ejus consequaris, licet inde aliquid emolumentum vel beneficii speres, quia amicitia non æstimatur pecunia. Contra vero, si mutuum dederis, eoque nomine pignus accipias, eo pacto adiecto, quod interea, dum mutuum non erit exsolutum, fructus ex pignore percipias ultra sortem tanquam lucrum usuram committis, d. c. 1. & 2. h. t. quam ut evites debes eos in sortem imputare, id est quantum fructuum perciperis, tantum de sorte diminueres, c. Conquestus h. t.

4. Et in hoc differt jus Pontificium à Civili: nam jure Civili fructus pignoris pacifici, donec mutuum exsolutum fuerit, licet; & vocatur hæc usura antichrestis, id est reciprocus usus, nempe quasi tu debitor utaris mea pecunia, & ego interea te tua, l. Si pecuniam 32. D. de pignor. actione, l. Si ea 17. Cod. hoc tit. Idque ea ratione, quia incertus sit fructuum proventus ex re oppignorata, & fieri possit, ut non tantum commodi ex fructibus pignoris percipias, quantum lucratus fuisses pecunia mutuata, si ea interea in aliqua negotiatione usus fuisses.

Additum fuit in definitione, immediate; quia totum lucrum provenire debet immediate ex vi mutationis: nam si immediate proveniat ex amicitia, vel gratitudine, vel spe allucendi mutuantem ad continuandum mutuum, vel ratione periculi, cui mutuum expo-

nitur, vel ratione laborum & impensarum, quæ probabiliter timentur in mutuum recuperando, vel denique ratione damni emergentis aut lucri cessantis, non erit usura. Et hinc fit, quod licet pacto inter debitorem & creditorem, ut tam diu creditor lucratur fructus pignoris, quamdiu mutuum non redditur, sit usura, cap. 1. 2. & c. Conquestus 8. hoc tit. nihilominus tamen directus dominus fructus feudi vel rei emphyteuticæ, sive à vasallo vel emphyteuta pro debito oppignoratæ, legitime percipiat, nec in sortem imputare teneatur, c. 1. sup. De feudis. Ratio est, quia contractus feudalis & emphyteuticus inter alias tacitas conditiones, cum quibus semper censetur celebrari, nisi contractum exprimat, habet & hanc, ut si feudum vel fundus emphyteuticus oppignoretur directo domino, possit ipse percipere fructus, idque ne res apud directum dominum existens fructificet alteri; quod non videtur rationi consonum. Similiter gener fructus possessionum seu agrorum, pro dote promissa obligatorum, recte percipit, nec in sortem aut dotem imputare teneatur, c. Salubriter 16. hoc tit. Ratio est, quia non fuit mens noceri, ut ratione horum fructuum dos minueretur, sed ut gener frueretur illis ad sustinenda onera matrimonii donec illis dos præsentaretur; atque ita ex alia causa, quam ex vi mutui eos percipit. Alioquin si constaret rem esse oppignoratam in securitatem duntaxat dotis, nulla subesser ratio fructus illos retinendi, nisi ratione lucri cessantis.

Ut autem censetur ex vi mutui provenire lucrum usurarium, requiritur, ut mutuator intendat mutuatarium ex vi pacti mutationis obligare obligatione justitiæ, qualis per pactum induci solet, vel certe, ut mutuatarius putet hanc fuisse mentem mutuantis, Less. 2. De iustitia cap. 29. Dubit. 2.

Dicitur quoque fuit, ex mutuo proveniens; quia in eo proprie locum habet usura, can. 1. cum seq. xv. qu. 3. & patet ex citatis Christi verbis. Ratio est, quia in mutuo transfertur rei mutuatae dominium in accipientem: ideo enim iniquum est pro usu rei, jam alterius factæ, aliquid exigere aut sperare. In aliis vero contractibus non habet usura locum, nisi quatenus in iis mutuum implicitum (quod ad usuram sufficit, cap. Consuluit 10. hoc tit. continetur,

ratione cuius proinde plures alii contractus usurarii fiunt. Sic enim venditio rei pluris iusto pretio ob dilationem solutionis, & emptio minoris iusto pretio propter anticipatam solutionem est usuraria, *c. In civitate 6 d. c. consuluit & c. fin. h. r.* quia venditor concedens dilationem implicitè emptori mutuatur pretium usque tempus solutionis; dum emptor anticipat solutionem, implicitè mutuatur usque ad tempus traditionis. Et hoc mutuum Interpretes vocant obliquum seu brevi manu contractum. Magis autem spectandum est, quod agitur, quam quod simulatur concipitur, *l. Insulam D. de praescriptis verbis, toto Tit. Cod. Plus valere, quod agitur, &c.* Similiter usuraria est venditio, quando eidem apponitur pactum de recipienda re post certum tempus, modico constituto pretio, *c. Ad nostram 5. sup. De empt. & vendit.* vel quando quis emit rem aliquam, coadjecto pacto, ut post tempus restituat eam venditori recipiendo aliquid ultra sortem fructibus, quos petcepit, in ea computatis, *c. Illo 4. sup. De Pignoris.* Aliud dicendum de venditione rei pluris iusto pretio ob dilatam solutionem, si verisimiliter dubitetur, an res quæ venditur plus minusve solutionis tempore sit valitura, nec venditor ante tempus illud venditurus: nam his duabus conditionibus concurrentibus licita est venditio, nec usuram continet, *d. c. In civitate.* Idque propter dubium eventum majoris vel minoris pretii tempore solutionis, quia utrimque emptori & venditori emolumento vel damno esse potest, *l. fin. h. r. Facit l. Si ea Cod. 904. & quod de jactu retis & fructibus futuris emendatis respondit Pompon. in l. Nec emptio 8. D. de contrahenda emptione.*

§. II.

Quibus modis dividatur Usura.

1. Usura alia est Mentalis, alia Realis.
 2. Realis vel Formalis vel Virtualis.
 3. Item alia est Lucratoria, alia Punitoria, alia Compensatoria.
 4. Rursum alia Centesima, alia Trientalis, Bessallis, &c.
1. Primò dividi potest in Mentalem & Realem. Mentalis est, quando quis mutuatur eo animo & intentione, ut lucrum ex mutuo accipiat, citra conventionem, expressam vel ta-

citam, eum mutuatariorum, de tali lucro percipiendo. Realis est, quando quis mutuatur cum pacto expresso vel tacito de lucro ex mutuo percipiendo.

Unde subdividi potest in Expressam & Tacitam, Expressa est, quando pactum intervenit expressum de lucro ex mutuo percipiendo, Tacita, quando solum tacitum adest pactum, veluti, si Titius solutus sit mutuari cum usuris, & mutuas Cajo; dicat eidem, Seis consuetudinem meam in mutuando.

2. Secundò dividi potest Realis Usura in Formalem & Virtualera. Formalis, in qua intervenit formaliter mutuum, cum lucro ex eo veluti, si mutuas Cajo centum, ut elapso anno centum & quinque recipias. Virtualis est, in qua mutuum intervenit tantum virtute & implicitè, prout inter venire diximus in venditione rei pluris iusto pretio ob dilatam solutionem, & in emptione minoris iusto pretio ob anticipatam solutionem.

3. Præterea dividi solet Usura in genere à Jurisconsultis in Lucratoriam, Punitoriam, & Compensatoriam, Lucratoria dicitur, quæ merum lucrum continet, de qua hic agimus, Punitoria, quæ continet pœnam aliquam, solvendâ per mutuatarium, propter ejus in mutuo reddendo moram. Compensatoria, quæ exigitur pro mutuo ratione iusti interesse, damni scilicet emergentis vel lucri cessantis, vel ratione periculi, laboris, aut expensarum, quæ probabiliter timeantur in recuperando mutuo.

4. Denique dividi possunt Usuræ pro diversâ eorum taxatione & moderatione. Hinc alia dicuntur Centesimæ, quæ assis locum obtinent, ita ut reliquæ ad centesimam usuram redigantur, & in partes assis distinguantur. Appellatur autem Centesima, non quod centesimo mense æquet sortem, ut nonnulli tradiderunt, sed quod usura sive quantitas mensura sit centesima pars sortis, *l. Eos Cod. De naut. fœnore, l. 4. D. eod. tit. fin. D. de jure dotium;* hoc est, Centesima usura est, quando in centum quolibet anno solvuntur duodecim, ita ut singulis mensibus pro centum denariis singuli pendantur denarii: nam veteres stipulabantur usuras in singulos menses. Duodecima autem pars, quæ quolibet mense solvebatur, est illa, quam Corn. Tacit. 6. *Annal.* & Livius lib. 7. vocat unciariam usuram, quia est pars duodecima centesimæ seu

seu uenia ipsius assis, & diximus enim centesimam usuram esse aliam usurarum. Alia dicuntur Titentes, & sunt tertia pars centesimae, quae scilicet pro centum quoque annis quatuor reddunt, l. 7 §. qui autem De aministrat iustorum, l. 3 in fine D. Ad L. Falcidiam Aliae Bestales, quae sunt duae tertiae centesimae partes, quando pro centum penduntur octo annue, d. l. Eos. Aliae Semillies, quae sunt dimidia pars centesimae, & quolibet anno sex pro centum reddunt, d. l. Eos l. Alama 30 D. de adimon. legatis. Sunt item aliae Quineunces, quae quintam centesimae reddunt, nempe quinque pro centum quolibet anno. l. Cum quidam 17 in princ. D. De usuris. Aliae Quadrantes, cum tres quorannis solvuntur, l. Libero 2 §. 4 D. de annuis & mensuris legat. Aliae Septunces, cum septem, aliae Doctantes, cum novem; aliae Dextunces, cum decem praestantur: ita tamen ut quatenus in specie sua excedunt, revocentur ad modum à Justiniano praecipuum in d. l. Eos.

§. III.

Quo jure usurae sint prohibitae.

1. 2. 3. Prohibita sunt jure divino, naturali & Canonico
4. jure Civili quatenus permittit.
5. jure Justiniano posteriori non esse prohibitas.
6. Anacostimus id est usura usurarum sublata à Justiniano
7. Faenus nauticum jure Canonico non omnino improbatum.

Quaeritur hic de solis lucratoriis: nam commenfatoriis quibus venit omae, quod abest, sive ratione damni emergentis, sive ratione lucri cessantis, & punitoriae non sunt aliquo jure prohibita, dummodò res ex veritate geratur, nec quidquam sit in fraudem usurarum. Et proinde requiritur, ut in punitoriis debitor verè sit in culpa, non solvendo; poena sit moderata, juxta mensuram culpae, & insuper ut mora sit notabilis; in quo tamen spectanda negotii qualitas & mos provinciae. At verò lucratorias prohibitas esse satis constat ex Clement. unica §. ult. h. t. & ex variis Scripturae locis: Idèdque solum dubitatur, quo jure sint prohibita.

1. Et quidem primò prohibitas esse de jure divino, tam veteri quam novo, patet ex cap. Quia in omnibus 3 & seq. 3 h. t. Item Psal. 14. in quo dicitur cum, qui pecuniam suam non dedit ad usuram, habiturum in monte sancto Domini, à contrario sensu, & Ezechiel 18. ubi dicitur de eo, qui dedit ad usuram, quod non viveret. Et in novo Testamento, ex verbis Christi citatis Luca 6.

Nec obstat illud Deuter. 28. Non fœneraboria fratricus ad usuram pecuniam, nec fruges nec quamlibet rem alienam, quasi ab infidelibus usuras ex gere liceat: quia dicendum, solum fuisse peccitissas usuras erga infideles, vel majoris mali evitandi causa, ne fratres suos usuris exhaustirent, vel quia infideles erant hostes Judaeorum, quos proinde poterant rebus suis, sive artificio sive aliter privare.

2. Secundò prohibitas esse jure naturali constat eo, quod contra jus naturale sit, ut idem bis seu duplici pretio vendatur, & ut vendatur, quod non est vendentis, sed emptoris, jam autem qui usuras accipit, vel eas accipit, pro sorte, & sic pro eadem re accepit duplex pretium, nempe summam sorti aequalem, & insuper usuram: vel accipit pro usu sortis, & sic vendit alteri usum rei non suae, sed ipsius rei naturalis in quem per mutuum translatum est dominium, & consequenter usus rei. Adde, quòd pecunia nullum ex se fructum pariat, sicque nihil sit in mutuo, pro quo lucrum possit exigi ultra sortem principalem: quandoquidem usus rei mutuatae non distinguatur à substantia rei, si alienatio spectetur, quia usus illius est alienatio, & quasi consumptio substantiae, ideoque non potest pro usu & pro substantia accipi distinctum pretium. Vide Covar. 3. Variar. res. sol. c. 1.

3. Tertiò, esse similiter prohibitas jure Canonico patet ex xii q. 3. & 4. & hoc tit. Decretal. eodemque in 6. & in Clement.

4. De jure Civili res non est ita expedita. Nam in primis de jure Digest. & Cod. permittit fuisse usuram, dummodò immodica non esset, docet Covar. d. loco: & patet ex l. Placuit 26. & duabus seq. D. h. t. l. Eos, & duabus seq. Cod. eod. l. l. c. 40. D. de reb. cred. diversas tamen pro diversitate personarum & temporum. Nam centesimas fœnerari potuisse deprehenditur ex d. l.

pelluntur jure pontificio, juxta facultates defuncti, ut saltem hoc modo expietur peccatum usurarii, *c. ult. sup. De sepult. c. in litteris sup. De reprobis*. Quod cum concernat favorem & salutem animæ, etiam jure civili servandum erit *arg. c. fin. sup. De prescript. licet alias de jure ci, ubi pœna personam deliquentis non egrediatur, Sancimus Cod. De pœnis, nec hæredes ex delicto defuncti conveniantur, nisi quatenus aut ex delicto ad eos pervenit aut lite cum defuncto contestata, l. unica Cod. Ex delictis defunctor. §. non autem Vide Covar. 3. Var. resol. c. 3. n. 7. & Gutierrez lib. 2. Can. Quæst. c. 18. n. 46.*

2. Prædicta ad eò obtinent, ut, licet debitor juraverit se soluturum usuras, aut non repetiturum, quod earum nomine solverit, nihilominus creditorem usurarium, compellere possit, ut vel remittat juramentum, si nondum solverit usuras, *l. 1. sup. De jurejur. c. Tuas 13. h. t. vel solutas restituat, impetrata prius absolutione à juramento, vel ejus remissione à creditore, idque officio Judicis per censuram Ecclesiasticam.*

3. Hæc rursus obtinent etiam in usurariis mentalibus, *c. Constat 10. h. t. non oblat. c. fin. §. 1. sup. De Simonia*, ubi qui nullo pacto, sed solo animi affectu Simoniam commisit, non obligatur ad accepti restitutionem, sed sola pœnitentia abolet delictum: quia diversa est ratio, nam quod in usura datur, coactè datur, quod verò in simonia ulterò datur. Præterea in usura turpitudine solam est ex parte accipientis; in simonia verò ex parte utriusque: in pari autem delicto prior est conditio possidentis, *cap. In pari De R. l. in 8. nisi aliud lex specialiter disponat, prout disponit in Simonia reali, non etiam in mentali, ad quam dispositio in reali, tanquam pœnalis extendi non debet, c. Odiæ De R. l. in 6.*

4. Quantum ad pœnam criminalem attinet, ea de jure Civili est arbitraria, ut docet Jul. Clar. §. Usura. Et sicut contra usurarium agi potest criminaliter, ita & ad torturam pro erudenda veritate devenire licet, ubi legitima exstant indicia. Per. Cabell. Resol. criminal. casu 188. n. 6.

Insuper usurarii manifesti, id est facti vel jure tales, sunt infames etiam jure Civili. *l. Improbum 20. Cod. Ex quibus causis infamia interog. can. infames 131. q. 2. in fine. Dicitur autem*

manifestus usurarius facti, qui palam usuram exercet ita ut nulla tergiversatione id negare queat: Jure verò, qui vel hoc crimen confessus est in jure, id est in judicio, vel de eo per sententiam Judicis condemnatus, *c. fin. sup. De cohabit. Clericor. cap. Cum olim & c. Super inf. De verb. signif.*

5. Jure insuper Canonico usurarii, si laici sint, jubentur excommunicari; si Clerici, suspendi ab officio & beneficio, *c. Præterea 7. hoc t. imò & deponi, c. 1. h. t. can. 4. & 8. XIV. q. 4.*

Præterea usurarius manifestus neque ad communionem altaris, id est perceptionem Eucharistiæ, neque ad Ecclesiasticam sepulturam, neque ad oblationes admitti debet, *c. Quia in omnibus 3. h. tit. & qui oblationes à talibus accepit, eo ipso suspensus est ab officio, donec ad arbitrium Episcopi satisfecerit, acceptumque compellitur restituere, d. c. 3. h. t. Qui verò scilicet sepulturam quem tradiderit, ipso facto est excommunicatus, nec absolvendus, donec arbitrio Episcopi satisfecerit, Clement. 1. De sepult. Vide Less. 2. De iustit. cap. 20. Dubitat. 21.*

6. Sed nec admittendus est ad confessionem suorum peccatorum, nec ad testamenti factionem, priusquam usuras restituerit, vel de restituendis idoneè, id est pignoris vel fidei jussoribus datis, caverit, juxta modum, qui statuitur in *c. 1. eod. in 6. Præterea Ecclesiastici non possunt usurariis manifestis alienigenis seu externis elocare domos, concedere illis habitationem in terris suis: imò tenentur eos expellere intra tres menses sub pœna suspensionis ipso facto, si sint Episcopi; excommunicationis verò, si sint minores Episcopi; interdicti autem, si sit collegium vel universitas. Sed & Clement. V. Clement. 1. h. t. certas pœnas statuit in Porellates, Capitaneos, Rectores, Judices, Consiliarios, aliosque officiales communiarum qui de usuris solvendis vel non restituendis statuta condunt, dicunt vel scribunt, vel secundum ea pronuntiant. Vide*

Covar. 3. Var. c. 3.

••• (†) •••